

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Т. М. Кузьменко

СОЦІОЛОГІЯ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
для студентів вищих навчальних закладів*

Київ
“Центр учбової літератури”
2010

УДК 316(075.8)
ББК 60.5я73
К 89

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1/11–8696 від 20.10.2009)*

Рецензенти:

Аза Л. О. – доктор соціологічних наук, професор;

Бевз Т. А. – доктор історичних наук.

Кузьменко Т. М.

К 89 Соціологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 320 с.

ISBN 978-611-01-0037-3

У навчальному посібнику висвітлюються основні теми нормативного курсу соціології, які викладаються студентам вищих навчальних закладів. У посібнику містяться матеріали з історії соціологічної думки, щодо організації та проведення емпіричного соціологічного дослідження, розглядається суспільство як соціальна система, соціальна структура суспільства та її елементи.

Навчальний посібник включає перелік рекомендованої літератури, програму курсу, тести та завдання для перевірки знань.

**УДК 316(075.8)
ББК 60.5я73**

ISBN 978-611-01-0037-3

© Кузьменко Т. М. 2010.
© Центр учбової літератури, 2010.

ЗМІСТ

Вступ	4
<i>Тема 1.</i> Соціологія як наука	6
<i>Тема 2.</i> Історія соціологічної думки	18
<i>Тема 3.</i> Суспільство як соціальна система. Типологія суспільств	36
<i>Тема 4.</i> Соціальна структура суспільства	52
<i>Тема 5.</i> Суспільство ризику	72
<i>Тема 6.</i> Соціальна група та її види	89
<i>Тема 7.</i> Соціальна мобільність	108
<i>Тема 8.</i> Соціальна маргінальність	127
<i>Тема 9.</i> Соціальні інститути	143
<i>Тема 10.</i> Сім'я як мала соціальна група та соціальний інститут	162
<i>Тема 11.</i> Соціологія особистості	192
<i>Тема 12.</i> Соціальна девіація та соціальний контроль	221
<i>Тема 13.</i> Організація соціологічних досліджень, методи збирання та аналізу соціологічної інформації.	242
Використана та рекомендована література	274
Програма з курсу «Соціологія»	282
Тести і завдання.	289
Визначення основних термінів до тем.	306

ВСТУП

Курс соціології є обов'язковим навчальним предметом для вивчення у вищих навчальних закладах України. Сучасна освічена людина повинна володіти системою знань про суспільство, в якому вона живе, методологією та методикою проведення соціологічних досліджень. Вивчення цього курсу допоможе сформувати у майбутніх фахівців соціологічне мислення та культуру.

Серед соціальних наук, які мають об'єктом свого дослідження суспільство, соціологія вирізняється складністю предмету — закономірностей функціонування, розвитку і взаємодії соціальних спільнот різного типу.

Мета вивчення соціології сформульована досить чітко одним із провідних соціологів, С. С. Фроловим (С. С. Фролов. Соціологія. — М., 1994) і полягає в тому, щоб студенти:

- відкрили для себе одну із перспективних наук про суспільство;
- змогли під новим кутом зору побачити знайомі усім буденні стосунки між людьми та їх об'єднаннями;
- оволоділи навичками наукового аналізу, об'єктивного наукового підходу до проблем вивчення суспільних явищ;
- отримали відповіді на питання: що таке влада, чому люди об'єднуються в групи, що таке соціальні інститути, як відбуваються зміни в суспільстві.

Отже, вивчаючи соціологію, **студент повинен знати:**

- передумови виникнення соціології як науки;
- об'єкт та предмет науки;
- функції та роль соціології у житті суспільства;
- основні етапи становлення соціології;
- основні категорії соціології;
- структуру соціологічного знання;
- компоненти соціальної структури суспільства;
- види соціальних спільнот та форми соціальної взаємодії;

— види, етапи соціологічного дослідження та основні методи збору соціологічної інформації.

По вивченні курсу **студент повинен вміти:**

— працювати з соціально-політичною та публіцистичною літературою;

— робити власні висновки та готувати доповіді, реферати з питань соціальної проблематики;

— аргументовано обстоювати свою точку зору в обговоренні соціальних проблем, прогнозувати розвиток подій;

— грамотно та критично аналізувати та використовувати статистичні дані, документи, обробляти їх, систематизувати, класифікувати, вирізняти найбільш важливе, основне;

— складати програми соціального дослідження конкретних об'єктів і обирати відповідний інструментарій їх реалізації;

— володіти навичками соціологічного аналізу інформації.